

EŞİT,
PARASIZ,
LAİK-BİLİMSEL
EGİTİM

10 Soruda
ÇEDES Protokolü
Nedir

HALKEVLERİ

Bu broşür
Halkevleri
tarafından Eylül
2023'te
hazırlanmıştır.

www.halkevleri.org.tr

halkevleri

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

Eğitim, okul, çocukların sağlıklı zihinsel gelişiminin sağlanması, yaşlılarıyla sosyal bir ortamda bir arada yaşaması, sorunları tanıyıp çözebilmesi, kendi potansiyelini keşfedip geliştirmesi için olanak sağlamalıdır. Eğitim, çocuğun kendini gerçekleştirmesi ve birey olurken ihtiyaç duyduğu sağlıklı sosyal ve psikolojik ortamı sağlaması ile öne çıkar. Bugün kamu okullarının büyük çoğunluğu bu beklentileri karşılamıyor. Bu nedenle bugün iktidarın temel görevi öncelikle eğitime kaynak ayırmak, eğitimin tüm çocuklara nitelikli bilimsel şekilde verilmesini sağlamaktır. Tüm çocuklar için parasız, bilimsel, nitelikli eğitimin, fiziki koşulları yeterli okullarda verilmesi için gerekli adımları atmayan iktidar, karşımıza eğitimin

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

dinselleştirilmesi ve gericileştirilmesi için yapılan projeler, dini vakıf, tarikat ve derneklerle imzalanan protokoller ve son olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görev yapan din görevlilerini resmi eğitim ortamlarına dahil eden “ÇEDES” gibi uygulamalarla çıkıyor. Farklı adlar altındaki bu uygulamalar ile okullarda sorgulamayan, itaatkar nesiller yetiştirilmek isteniyor.

Nitelikli bilimsel eğitim talebinin büyütürken eğitimin dinselleştirilmesi ve gericileştirilmesine yönelik adımları bilmek, takip etmek bir zorunluluk. Bu kapsamda; ÇEDES uygulaması ile eğitim sistemine ne getirdi? ÇEDES ile amaçlanıyor? Neden karşı olmalıyım? Birlikte nasıl mücadele edebiliriz? Çocuklarımıza bu protokolü nasıl anlatabiliriz? İlk akla gelen sorular.

“10 Soruda ÇEDES” broşürümüzde bu sorulara yanıt vermeye çalışıyoruz.

Bu soruları arttırmak elbette mümkün. Herkese eşit, parasız, laik, bilimsel eğitim mücadelesinde okul önlerinde, mahallelerimizde, işyerlerimizde yan yana geldiğimizde çocuklar ve geleceğimiz için bu soruları arttırarak birlikte yanıtlar üretmeye, eğitim hakkımızı savunmaya devam edeceğiz.

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

1. ÇEDES nedir?

Açılımı “Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum” olan protokoldür. Protokol, Milli Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında 03.11.2021 tarihinde imzalanmıştır. Protokol kapsamı 2023 yılında yapılan ek protokol ile genişletilmiştir.

2. 2 yıl önce imzalandıysa şimdi neden daha fazla gündeme geliyor?

ÇEDES öncesinde de MEB’e bağlı İl Milli Eğitim Müdürlükleri, valilikler, çeşitli vakıf, cemaat, tarikatlarla çeşitli adlar altında protokoller imzalamaktaydı. Bu protokollerle eğitim alanı dinci, gerici, bilimsel dışı içeriklerle dönüştürülmeye çalışılmaktaydı. Bunlar parça parça yapılan hamlelerdi. Bilimsel eğitim temellerine aykırı olan bu protokollerin pek çoğu halkın tepkisi ve açılan davalar üzerine iptal edildi. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında 2021 yılında önce dar bir çerçevede, 2023’te yapılan ek protokolle ise bütün okul tür ve düzeylerini kapsayacak şekilde imzalana protokol bütün eğitim sisteminin din kurumu etkisi altına gireceği şekilde hazırlanmış ve uygulamaya geçilmiş olması sebebiyle daha fazla tepki çekmiş ve gündeme gelmiştir. Özellikle protokolün kapsamı genişletilen haliyle ilk pilot uygulaması için İzmir’de 842 okulda "manevi danışmanlık" hizmeti altında imam, müezzin, vaiz, din hizmetleri uzmanı ve Kuran kursu öğreticisi görevlendirmesi yapılması konunun bilimsel laik eğitim savunucuları tarafından daha fazla gündeme getirilmesine neden oldu.

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

3. Hangi yaş grubunu etkiliyor?

Protokol kapsamındaki kurumlar incelendiğinde anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise ve hayat boyu öğrenme kapsamındaki kurumlarda eğitim gören öğrencileri kapsadığı anlaşılmaktadır. Yani 5 yaşından başlayarak, 18 yaşına kadar olan öğrenciler ile hayat boyu öğrenme kapsamındaki eğitim gruplarında yer alan eğitim alanlar ÇEDES kapsamındadır.

4. Neler getiriyor?

ÇEDES protokolü ile 18 yaşa kadar tüm eğitim kademeleri için 'manevi danışmanlık' adı altında imam, vaiz, din hizmetleri uzmanı ve Kur'an kursu hocası görevlendirilmesinin önü açılmıştır. Protokol kapsamında, okul dışındaki mekânlarda da etkinlikler düzenlenebilecek. ÇEDES kapsamındaki kurslar, "İl ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin onay vermesi" halinde protokol taraflarınca sağlanan mekânlarda gerçekleştirilebilecek. Bu da okul dışında yapılacak ders, etkinlik, kamp vb. içeriklerde organizasyonlarla çocukların cami, cemaat vb. yerlere götürülmesine neden olacaktır. ÇEDES ile;

- Bilimsel alanda herhangi bir uzmanlığı bulunmayan kişiler okullara sokulmak istenmektedir.

- ÇEDES'te bahsedilen değerler eğitimi evrensel değerler değil dini esaslara bağlı değerlerdir. Evrensel toplumsal değerler(yardımlaşma, dayanışma, sevgi, barış vb) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda tüm derslerde zaten işlenmekteydi. Protokolün taraflarından biri olan Diyanet

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

İşleri Başkanlığı'nın kuruluş gerekçesi ise dini kuralalar ve değerlerin topluma kazandırılması ve davranışa dönüştürülmesidir. Protokol de tam da bu amaç için imzalanmıştır.

- Eğitim faaliyetleri dinsel kimliği ön planda olan kişilere teslim edilerek eğitimin ders içi ve dışı faaliyetlerle tamamen dinselleştirilmesi amaçlanmaktadır.

- Birden fazla din dersi, manevi danışmanlar, okul içinde ve dışında dini eğitim ile bilimsel eğitim açığı yaratılmakta, eğitimin niteliği düşürülmektedir.

- İmam, Kuran kursu öğreticisi gibi lise öğrencilerinden daha düşük bilgi seviyesine sahip kişilerin veya din bilgisi dışında bir bilgiye sahip olmayan kişilerin okullarda görevlendirilmesi eğitimin niteliğinin çok daha fazla düşmesine neden olacaktır.

- Protokol ile Diyanet İşleri Başkanlığına öğrencilerin moral ve motivasyonlarını artırıcı manevi rehberlik hizmetlerinde bulunmak görevi verilmiştir. Bu kapsamda Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisleri ve sınıf rehber öğretmenlerinin görevlerini yapmak üzere okullara görevlendirilmesi eğitimin bilimsel esaslara dayalı olarak yapılmasına aykırıdır.

- ÇEDES protokolünün uygulanmasına olanak sağlayan kamuoyunun "Diyanet Akademisi" adıyla bildiği Diyanetin kuruluş kanunundaki bazı değişikliklerle, diyanetin eğitim kurumu açmasına olanak sağlanması ile öğrenciler belli adlar, süreçler ile yine okullarda gönüllü 2 kız öğrenci(abla)

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

2 oğlan öğrenci(abi) başkanlığında kendi okullarından alınarak Diyanete bağlı kurumlarda, (cami, cemaat, tarikat) manevi değerler adı altında dini eğitim alabilecektir. Okullarda başında din görevlisinin bulunduğu “değerler kulübü kurularak” bu kulüpler aracılığıyla pek çok faaliyet örgütlenebilecektir. Bu kulüp sadece sorumlu öğrencilerin faaliyet yürüttüğü yer değil din polisliği diyebileceğimiz nitelikte takipleri olacak değerleri zayıf olarak değerlendirdikleri öğrencileri kendilerince ıslah edici işler de yapabilecektir. Çocukların yaz okulu, kamp, Kuran kursu vb. adlar altında eğitim almalarının olanağı açılacaktır. Ayrıca her ay Diyanetin görevlileri velilerle düzenli toplantılar yaparak veli denetimi sağlanacak, böylelikle okullardan başlayan dinselleştirme ve denetim ailelere doğru yayılacaktır.

5. Her okul protokol kapsamında mı?

Protokol çok büyük ağırlıkla devlet okullarında uygulanacaktır.

Proje ile kamu eğitiminin dinselleştirilmesi ve niteliğinin düşürülmesi aynı zamanda kamu okullarından özel okullara öğrenci akışını sağlamaya, sermaye karlılığını artırmaya yönelik bir çabadır. Bu uygulama ile önümüzdeki dönemde özel okullara yönelimin artacağını söylemek ve bunun aynı zamanda eğitimde özelleştirmenin bir ayağı olarak görmek mümkün.

Böylece protokol uygulamasından yoksul ailelerin çocukları daha fazla etkilenecek, nitelikli sorgulayıcı, özgürleştirici eğitimden yoksun kalma süreci derinleşecektir.

6. ÇEDES'e neden karşı çıkılıyor?

- Hiçbir toplum birbirinin aynı ve tamamen aynı düşünen, aynı inancı paylaşan, aynı 'manevi değerleri' benimsemiş insanlardan oluşmamaktadır. Laiklik anlayışı gereği farklı, inanç, düşünce ve değerler karşısında tarafsız olması gereken bir devletin, sadece bir dinin ve mezhebin öğretilerini, sadece belli bir inancın benimsediği manevi değerleri tüm okullarda 'tek doğru' olarak öğretmeye çalışması doğru bir uygulama olmadığı gibi, farklı inançtan öğrencilere yönelik açık bir dayatma ve ayrımcılıktır. Çocukların bir arada özgürce yetiştiği bir ortamın güvencesi laik eğitimidir.

- ÇEDES ile pedagojik eğitimi olmayan, çocuklara nasıl yaklaşacağını bilmeyen kişiler değerler eğitimi adı altında çocuklarla bir araya gelecek. Bu buluşmalar okul dışında da gerçekleşebilecek. Çocukların okul içinde veya dışında eğitimsiz kişilerle bir arada olmaları eğitimsel açıdan uygun değildir.

- Küçük yaşta din eğitimi üzerine yaklaşım bilimsel olarak din öğretiminin çocuklar için uygun olmadığıdır. Soyut-somut kavram farkının ayırt edilemediği küçük yaş grubunda çocuklar için din eğitimi psikolojik olarak doğru değildir. Çocuklar ve gençler üzerinde yapılan çeşitli araştırmalar, erken yaşta verilen dini eğitimin çocukların hayal güçlerini baskıladığını; bağımsız ve eleştirel düşünebilme becerilerini engelleyici nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır.

- Farklı dil, din, ırk vb farklılıklara sahip okullarda

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

kültürünü evrensel olandan değil dini olandan kuran ve yetmezmiş gibi tek dini dayatan bu uygulama okul barışını bozma potansiyeli taşımaktadır. Ergenlik dönemi özel gelişimsel bir dönemdir. Bu dönemin sağlıklı yaşanması için önleyici rehberlik çalışmalarıyla mümkündür. Bu kapsamda verilen kendini tanıma, duygularını tanıma, empati, iletişim, sorun çözme becerileri kazanma ve farklılıklara saygı gibi sayısız becerinin kazanılacağı özgür eğitim ortamları sağlanmalıdır. Veliler ve öğrenciler bu hizmeti alabilme konusunda bilinçli bir yaklaşım göstermeli ve bu hizmeti talep etmelidir.

- Eğitimin dinselleştirilmesi, gericileştirilmesi kız çocuklarının eğitime katılımını güçleştirmekte, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini olağanlaştırmaktadır. Kız ve erkek çocuklar arasındaki ayrımcılığın ortadan kalkması, kız çocuklarının yaşama eşit koşullarda katılmasının, çocukların sağlıklı gelişmesinin koşulu laik eğitimidir.

7. Çocuklar açısından sakıncaları olan ÇEDES'e karşı açılmış dava var mı?

Çocuğun üstün yararı hayatı kavramaktır, öğrenmektir, bilmektir, bilgi üzerinden kendi yaşamını biçimlemektir.

ÇEDES çocukların üstün yararını gözetmediği;

Anayasa ile güvence altına alınan laik, bilimsel eğitim ve öğrenim hakkına aykırı olduğu;

ÇEDES protokolünde süre sınırlılığı olmadığı, üzerinde değişiklikler ve ilaveler yapılabilir olması nedeniyle hukuki belirlilik ilkesine aykırı olduğu;

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

Din görevlilerine öğretmen görevi ve sorumluluğu verdiği;

Özetle; Anayasa'ya, eğitim alanını düzenleyen temel kanunlara ve çocuk haklarını güvence altına alan uluslararası sözleşmelere aykırı olduğundan iptali için davalar açılmıştır.

8. Veliler olarak ÇEDES'e Karşı Yasal Haklarımız Neler?

Çocuklarınızın katılacağı ders dışı faaliyetlere ilgili yazılı olarak bilgilendirilmeniz ve sonrasında, yine yazılı olarak izninizin alınması yasal bir zorunluluktur. Ayrıca çocuğunuzun kimlik ve telefon bilgileri herhangi bir kişi, kurum ve de kuruluşla paylaşamaz. Çocuğunuzun eğitimine devam ettiği okulda din görevlisi/manevi danışman veya herhangi bir ad altında ataması yapılan kişilerin çocuğunuzla herhangi bir temasına, görüşmesine olur vermediğiniz halde bu yönde herhangi bir girişimde bulunulamaz.

Çocuğunuzun ÇEDES kapsamında bir görevli ile okulda ya da okul dışında, tek ya da toplu olarak bir arada olmasını istemediğinizi belirten bir dilekçeyi okul yönetimine iletebilirsiniz.

Dilekçe hakkınızı kullanarak nitelikli, bilimsel, parasız eğitim talebinizi, çocuğunuzun okuduğu okula ilişkin somut taleplerinizi ve bilimsel, laik eğitime aykırı protokollerin iptalini talep edebilirsiniz.

9. Bu konuyla ilgili olarak çocuğumu nasıl bilgilendirmeliyim?

5 yaşından başlayarak, 18 yaşına kadar olan tüm çocuklara yönelik olan ÇEDES ve diğer protokollerle ilgili çocukları bilgilendirmek birinci görevimizdir. Çünkü ilk temas çocuklarla olacaktır. Çocukların neyle karşı karşıya olduğunu bilmesi bu nedenle önemlidir.

Öncelikle çocuklara insanlar arasında farklılıkların olmasının doğal olduğu, ayrımcılıkla ilgili söylemlerin başkalarını üzebileceği, bazen bulunduğumuz okullarda da ayrımcı uygulamaların olabileceği, bu nedenle bazı çalışmalara katılmamanın gerekebileceği, yaş düzeylerine uygun bir şekilde açıklanabilir. Ayrıca olağan durumun dışında yaşanacak her türlü durumda size bilgi vermesini çocuğunuza söyleyebilirsiniz.

Ortaokul ve lise düzeyinde öğrencilerin bilinçlendirilmesi de önemlidir. Okulda istekleri olmayan herhangi bir faaliyete zorlanamayacakları, kabul etmeme ve sağlıklı ve özgür olmasını engelleyecek bu uygulamalara hayır deme haklarının bulunduğu, kız öğrencilerin yaşayabilecekleri tüm ayrımcı uygulamalar konusunda bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

10. Eğitim Hakkı için Neler Yapabiliriz?

Eğitim alanında uzun yıllardır pek çok sorun yaşanıyor. ÇEDES eğitim alanında yaşanan tüm bu sorunların parçası olarak karşımıza çıkıyor. Çocukların eğitim hakkını savunmak için hepimizin yapabileceği bir şey var.

Eğitim sorunlarını okulumuzda, iş yerimizde, mahallemizde, üyesi olduğumuz derneklerde bulunduğumuz tüm alanlarda gündeme getirerek bütün velileri eğitim sorunlarını çözmek, eğitim hakkını savunmak için seferber edebiliriz.

Okul aile birliklerinde yer alarak, okul aile birliklerinde yer almıyorsa gerekli gördüğümüz durumlarda toplanması çağrısı yaparak eğitimin nitelikli verilmesi için çaba gösterebiliriz.

Eğitim hakkı meclislerinde bir araya gelerek eğitim hakkını savunabiliriz.

Mahallelerimizde okullarımızda çocuk meclisleri oluşmasını destekleyebiliriz.

Çocuklar için felsefe, insan ilişkileri, düşünme eğitimi, yaratıcı drama, yazma ve tiyatro, deneylerin yapılacağı laboratuvarlar vb. kurulması çalışmaları yürütebiliriz.

EĞİTİM HAKKINI SAVUNMAK İÇİN - BİR ARAYA GELELİM

Halkevleri, ÇEDES protokolü bilgilendirme ve imza standı

karanlığa karşı mücadele et
BİLİMSEL

10 Soruda ÇEDES Protokolü Nedir?

- ✔ Çocukların kırtasiye giyim gibi okul ihtiyaçları ücretsiz olarak karşılsın.
- ✔ Devlet okullarında kayıt parası ve başka adlar altında velilerden para istenmesinden vazgeçilsin.
- ✔ Tüm kademelerde öğrencilere en az bir öğün yemek ve yeterli içme suyu verilsin.
- ✔ Öğrenciler için şehir içi toplu taşıma ve okul servisleri ücretsiz olsun.
- ✔ Okulların öğretmen ihtiyacı kadrolu öğretmen atamalarıyla acilen giderilsin.
- ✔ Okullar ve sınıflar yeterince temizlensin, yeter sayıda kadrolu hizmetli ataması yapılsın.
- ✔ Okulların spor salonu, fen ve bilgisayar laboratuvarları, müzik, resim atölyeleri, kreş ihtiyacı eksiksiz giderilsin.
- ✔ Çocukların MEB eliyle ucuz işçi olarak çalıştırılmasına son verilsin.
- ✔ ÇEDES ve dini vakıf, dernek, tarikatlarla yapılan tüm protokoller iptal edilsin.
- ✔ Toplumsal cinsiyet eşitliği dersi tüm kademelerde zorunlu ders olsun.
- ✔ Okulların depreme dayanıklılık denetimleri ve gerekli güçlendirmeler acilen yapılsın.
- ✔ 6 Şubat depremlerinden etkilenen illerde çocukların eğitim hakkını güvence altına almak üzere bütün kamusal kaynaklar seferber edilsin.

EĞİTİM HAKKINI SAVUNMAK İÇİN BİR ARAYA GELELİM

Eğitim hakkı
meclislerinde buluşalım

İletişim

www.halkevleri.org.tr

halkevleri